

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
СУМСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

**Сучасні технології
у промисловому виробництві**

МАТЕРІАЛИ

**НАУКОВО - ТЕХНІЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ
ВИКЛАДАЧІВ, СПІВРОБІТНИКІВ,
АСПІРАНТІВ І СТУДЕНТІВ
ФАКУЛЬТЕТУ ТЕХНІЧНИХ СИСТЕМ
ТА ЕНЕРГОЕФЕКТИВНИХ ТЕХНОЛОГІЙ
(Суми, 18–21 квітня 2017 року)**

ЧАСТИНА 2

Конференція присвячена Дню науки в Україні

Суми
Сумський державний університет
2017

ПРО НЕОБХДНІСТЬ ОЦІНКИ ЕФЕКТИВНОСТІ ФУНКЦІОНУВАННЯ ПРИРОДООХОРОННИХ ТЕРИТОРІЙ

*Кузьміна Т. М., доцент; Мартим'янов О. С., магістрант СумДУ;
Дериземля А. М., викладач, СумДПУ, м. Суми;
Бабко Р. В., ст. наук. співроб., Інститут зоології НАНУ, м. Київ*

В Україні, як і в усьому світі, створення природоохоронних територій має на меті «...збереження природної різноманітності ландшафтів, генофонду тваринного і рослинного світу, підтримання загального екологічного балансу та забезпечення фонового моніторингу навколишнього природного середовища...» [1]. Протягом останніх 25 років відбулося значне зростання кількісних показників ПЗФ – збільшення загальної площі і представленості окремих категорій. Однак відсутність систематизованої інформації щодо стану екосистем на територіях ПЗФ та наявності негативних чинників впливу не дозволяє вчасно і фахово приймати адекватні управлінські рішення. Тому в сучасній Україні оцінка ефективності виконання природоохоронними територіями покладених на них функцій є важливим і актуальним завданням.

У сучасних реаліях упорядкуванню наявної інформації щодо стану ПЗФ, визначенню пріоритетів природоохоронної діяльності і розробці стратегічних планів удосконалення процесу управління природоохоронними територіями може суттєво сприяти застосування методики RAPPAM (Rapid Assessment and Prioritization of Protected Area Management, Експрес-оцінка та визначення пріоритетів управління територіями природно-заповідного фонду) [2]. Ця методика широко використовується у багатьох країнах світу – Франції, Чехії, Болгарії, Румунії, Грузії, Туреччині, Китаї, Індії, Бразилії та інших, – і стала визнаним інструментом оцінки ефективності управління природоохоронними територіями. До того ж, ця методика відповідає критеріям, встановленим Світовою комісією з питань природоохоронних територій (WCSPA). В Україні методика RAPPAM почала застосовуватися з 2008 р. [2]. У 2016 р. Верховною Радою України було ратифіковано «Угоду між Кабінетом Міністрів України та Урядом Федеративної Республіки Німеччина про фінансове співробітництво, проект «Підтримка природно-заповідних територій в Україні», в якій методику RAPPAM вказано як інструмент контролю успішності виконання проекту [3].

Згідно з названою методикою, для оцінки стану природоохоронних територій пропонуються такі критерії: 1) негативні чинники і загрози у межах природоохоронних територій (вирубування, мисливство, інвазійні види, порушення гідрологічного режиму, зміна землекористування, туризм і відпочинок, випасання худоби, викидання сміття, збирання лісових продуктів, транспорт тощо); 2) природна цінність природоохоронних територій (рівень біологічного різноманіття, наявність ендеміків та рідкісних видів); 3) соціально-економічна цінність природоохоронних територій (роль

території у житті місцевої громади – залежність громади від використання ресурсів цієї території); 4) вразливість природоохоронних територій (висока ринкова ціна ресурсів, наприклад, деревини чи бурштину, а також попит на ці ресурси; легка доступність для нелегальної діяльності, тобто близькість до доріг і водних шляхів); 5) естетична, духовна та рекреаційна цінність природоохоронної території; 6) ефективність управління (оцінка досягнення конкретних результатів та їхня відповідність визначеним завданням, щорічним планам, а також спрямованість на подолання негативних чинників і загроз); 7) результати управління природоохоронними територіями [2].

Управління природоохоронною територією розглядається як цикл заходів, який має систематично повторюватись і який складається з таких основних фаз:

- визначення мети, цілей і завдань;
- окреслення зовнішніх впливів;
- планування і моделювання;
- мобілізація ресурсів;
- процес та кроки (етапи) управління;
- отримання результатів;
- наслідки;
- аналіз наслідків, оцінка дій, виявлення недоліків;
- отримання висновків щодо потреб і можливостей проведення оцінки, внесення змін щодо встановлених цілей, завдань та/або способу їх реалізації [2].

Підсумовуючи вище сказане, варто наголосити, що застосування методики RAPPAM до оцінки стану територій ПЗФ в Україні допоможе змінити традиційний підхід, який базується переважно на констатації фактів і накопиченні інформації, на динамічне отримання і опрацювання інформації, що дозволить ефективно і вчасно усувати як наслідки дії негативних факторів, так і їх причини, сприяти не консервації ситуації на територіях ПЗФ, а реальному покращенню їх стану і підвищенню ефективності їх функціонування як елементів ПЗФ.

Список літератури

1. Закон Про природно-заповідний фонд України. – ВР України, Закон від 16.06.1992 № 2456-ХІІ.
2. Експрес-оцінка стану територій природно-заповідного фонду України та визначення пріоритетів щодо управління ними / Б.Г. Проць, І.Б. Іваненко, Т.С. Ямелинець, Е. Станчу – Львів: Гриф Фонд, 2010. – 92 с.
3. Закон України Про ратифікацію Угоди між Кабінетом Міністрів України та Урядом Федеративної Республіки Німеччина про фінансове співробітництво (асигнування 2011, 2012 та 2013 року), проект «Підтримка природно-заповідних територій в Україні». – ВР України, Закон від 03.02.2016 № 976-VIII.